

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCIH-conf.ir

تأثیر وضعیت نقدینگی بر ریسک حساب های دریافتی

عبدالحسین طالبی نجف آبادی^۱، ندا ریحانی^۲

۱. استادیار، عضو هیئت علمی گروه حسابداری دانشگاه بجنورد، بجنورد hossein.taleby@gmail.com

۲. نویسنده، مسئول، کارشناس ارشد حسابداری مدیریت، موسسه آموزش عالی حکیمان، بجنورد nedareyhani1400@gmail.com

چکیده

هدف از تحقیق بررسی رابطه بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب‌های دریافتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. به این منظور اطلاعات ۱۴۱ شرکت از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ (به مدت ۱۰ سال) بررسی گردید. اطلاعات مالی موردنیاز با مراجعه به صورت‌های مالی و نرم‌افزار ره‌آورد نوین ۳ استخراج شده و توسط نرم‌افزار اکسل تلخیص، طبقه‌بندی، محاسبه‌شده و در نهایت از طریق نرم‌افزارهای Eviews و Stata تجزیه و تحلیل گردید. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد بین وضعیت نقدینگی ارتباط منفی و معناداری با ریسک حساب‌های دریافتی وجود دارد.

کلمات کلیدی: وضعیت نقدینگی، ریسک حساب‌های دریافتی و وجوه نقد

۱-مقدمه

مباحث مدیریت مالی در دهه‌های اخیر جایگاه ویژه‌ای را در ارتقای کارایی شرکت‌ها به خود اختصاص داده است. لذا اتخاذ تصمیمات تأمین مالی و مدیریت حساب‌های دریافتی به‌عنوان یکی از مهمترین وظایف مدیران، جایگاه خاصی را در بهبود عملکرد شرکت دارد. از این رو در این پژوهش رابطه بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب‌های دریافتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفته است.

۲-بیان مسئله

اعتبار تجاری یک منبع تأمین مالی کوتاه‌مدت برای شرکت‌های کوچک و متوسط به‌شمار می‌رود. از دیدگاه قانون، هر قرارداد اعتبار تجاری، توافقی الزام‌آور بین دو طرف است که اجازه می‌دهد خریدار، کالاها و خدمات را قبل از پرداخت وجه آن به تأمین‌کننده، دریافت کرده و اعتبار تجاری را در قالب یک بدهی جاری در ترازنامه درج کند. از دیدگاه تأمین‌کننده، اعتبار تجاری اعطاشده، سرمایه‌گذاری در حساب‌ها و اسناد دریافتی است و به‌عنوان یک دارایی در ترازنامه ظاهر می‌شود (افلاطونی و نعمتی، ۱۳۹۷: ۲). حساب‌های دریافتی بخش قابل توجهی از کل دارایی‌های شرکت را در اختیار دارد. مطالبات دو پیامد مهم بر سیاست مالی شرکت دارد. اول، بخش قابل توجهی از تأمین مالی شرکت‌ها در کوتاه‌مدت از طرفی، در سال‌های اخیر، پدیده ورشکستگی از رشد فزاینده‌ای برخوردار بوده و گسترش چشمگیری داشته است. مدیران مالی و دست‌اندرکاران عرصه مالی می‌توانند با شناخت علل بوجود آورنده ورشکستگی، راه‌های پیشگیری آن را بررسی و به مقابله با این پدیده بپردازند (رجائی، ۱۳۹۸: ۲).

با توجه به مطالب بیان شده، این پژوهش با هدف پاسخگویی به این سؤال اساسی انجام می‌شود که: آیا بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب‌های دریافتی رابطه معنادار وجود دارد؟

۳-اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

منابع تأمین وجوه مالی برای سرمایه‌گذارها همواره مورد توجه است. عدم توانایی در تأمین وجوه برای سرمایه‌گذاری، ممکن است ناشی از شرایط بد اعتباری و عدم توانایی در انتشار سهام جدید یا وجود دارایی‌های غیرنقدشونده باشد. به هر حال محدودیت مالی نمی‌تواند مترادف با فشار مالی باشد. اگر محدودیت مالی، به‌عنوان علامت مشخصه ارزش شرکت باشد، آن وقت تغییرات در شدت آنها، باید در عملکرد شرکت منعکس گردد (حیدری‌هراتمه و شیرین‌بخش، ۱۳۹۶: ۸۵).

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

از طرفی، حساب‌های دریافتی برای کارایی مدیریت موجودی بسیار حیاتی می‌باشد، که به موجب آن شرکت‌ها هنگامی که سطح موجودی بالا می‌باشد، اعتبار تجاری را افزایش می‌دهند و بالعکس. بنابراین، هزینه‌های نگهداشت موجودی مانند انبارداری و بیمه کاهش خواهد یافت.

با این حال، تصمیمات مربوط به مدیریت حساب‌های دریافتی، بسیار پیچیده هستند. به عبارت دیگر، مقدار زیادی پول در گرو حساب‌های دریافتی است، این برای یک شرکت تجاری که با هزینه‌های اضافی مربوط به خدمات حساب‌های دریافتی در ارتباط هستند ناگوار و نگران‌کننده است. این هزینه‌های اضافی به واسطه بدهی‌های لاوصول از طرف مشتریان پرمخاطره ایجاد می‌شوند (میچالسکی، ۲۰۱۲: ۳).

۴- مبانی نظریه تحقیق

۴-۱- حساب‌های دریافتی

چرخه فروش و وصول مطالبات شامل دریافت سفارش از مشتریان، ارسال کالا و صورتحساب برای آنان ثبت و وصول حساب‌های دریافتی است. دریافتی‌های از مشتریان شامل هم حساب‌های دریافتی و هم هر گونه اسناد دریافتی است. حساب‌های دریافتی نشان‌دهنده مطالبات واحد تجاری از اشخاص و شرکت‌ها می‌باشد. این حساب ممکن است از فروش کالا یا ارائه خدمات پرداخت مساعده پرداخت وام یا مواردی از این قبیل ایجاد شود. به‌طور کلی حساب‌های دریافتی بخش قابل توجهی از کل دارایی‌های شرکت را در اختیار دارد. برای مثال، بیستویک درصد از کل دارایی‌های شرکت‌های تولیدی ایالات متحده در سال ۱۹۹۶، هفده درصد از کل دارایی‌های شرکت‌های بلژیکی در سال ۱۹۹۷ و نوزده درصد از کل دارایی‌های شرکت‌های هندی متشکل از حساب‌های دریافتی بوده است. مطالبات دو پیامد مهم بر سیاست مالی شرکت دارد. اول بخش قابل توجهی از تأمین مالی شرکت‌ها در کوتاه‌مدت از طریق مطالبات شرکت تأمین می‌شود. دوم، به دلیل اینکه مطالبات عموماً جزو دارایی‌های کوتاه‌مدت هستند نیازمند تأمین مالی مجدد و مکرر هستند؛ بنابراین، آن‌ها شکل‌دهنده یک عامل مهم در سیاست‌های مالی کلی شرکت هستند. مطالبات در طول فعالیت‌های کسب‌وکار شرکت‌ها ایجاد می‌شوند و در شرایط وجود رقابت، بازار شرکت‌ها برای کسب سهم بازار محصول بیشتر ملزم به فروش اعتباری محصولات خود هستند و این کار اجتناب‌ناپذیر است لذا مدیریت کارآمد حساب‌های دریافتی می‌تواند برای شرکت ارزش ایجاد کند. حساب‌های دریافتی از یک طرف برای شرکت هزینه دارد (به دلیل وجود تورم ارزش زمانی پول را لحاظ نمی‌کند) و از سوی آن می‌تواند درآمد فروش محصولات شرکت را افزایش دهد (میزان فروش را بیشتر کند) لذا باید توسط مالکان شرکت مدیریت شود تا منافع آن‌ها حفظ شود (کریشان کوتی و جادیپا، ۲۰۱۹).

۴-۱-۱- طبقه‌بندی حساب‌های دریافتی بر اساس عامل ایجاد

به‌طور کلی مطالبات شرکت‌ها را می‌توان به دو دسته زیر تفکیک کرد:

حساب‌های دریافتی تجاری: در صورتی که مطالبات از طریق فعالیت مستمر و اصلی واحد تجاری (فروش کالا یا ارائه خدمات) به وجود آمده باشند "حساب‌های دریافتی تجاری" نامیده می‌شوند به‌عنوان مثال مطالبات ناشی از فروش درب اتوماتیک در شرکت تولیدکننده این محصول باید در حساب‌های دریافتی تجاری ثبت شود. معمولاً بخش عمده مطالبات شرکت‌ها مطالبات ناشی از فروش‌های نسبه است.

حساب‌های دریافتی غیرتجاری: در صورتی که مطالبات از طریق فعالیت غیرمستمر و غیرعادی واحد تجاری ایجاد شود در این صورت مطالبات در طبقه مطالبات غیرتجاری است در واقع چنانچه مطالبات ناشی از عواملی غیر از فعالیت اصلی و مستمر واحد تجاری باشد "حساب‌های دریافتی غیرتجاری" نامیده می‌شوند. پرداخت مساعده به پرسنل پرداخت وام به اشخاص و شرکت‌ها جز این گروه حساب‌های دریافتی می‌باشند. برای مثال شرکت ماشین‌آلات خود را به‌صورت نسبه بفروشد.

۴-۱-۲- طبقه‌بندی حساب‌های دریافتی بر اساس نوع واحد پولی

در صورتی که مطالبات بر اساس پول رایج کشور باشد در "حساب‌های دریافتی ریالی" طبقه‌بندی می‌شود و در صورتی که مطالبات به‌صورت ارزی باشد در "حساب‌های دریافتی ارزی" طبقه‌بندی می‌شود. بر اساس استانداردها و قوانین، حسابداری حساب‌های دریافتی ارزی باید به معادل ریالی تبدیل و در

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی
حکومت‌های ایران، کشورهای همسایه و کشورهای در حال توسعه

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

حساب‌ها با واحد پولی رایج کشور ثبت شود در زمان‌های خاصی مانند تسویه یا پایان سال سود و زیان تسعیر نرخ ارز با توجه به نرخ شناسایی شده و نرخ روز محاسبه و ثبت می‌شود. در صورتی که احتمال معقول و منطقی نسبت به وصول مطالبات وجود داشته باشد این حساب‌ها در سرفصل حساب‌ها و اسناد دریافتی ثبت می‌شوند در صورتی که احتمال وصول مطالبات ضعیف باشد، این مطالبات در زمره مطالبات مشکوک‌الوصول طبقه‌بندی می‌شوند و در صورتی که عدم وصول مطالبات قطعی شده باشد این مطالبات از مطالبات مشکوک‌الوصول خارج و به هزینه مطالبات سوخت شده منتقل می‌گردند. تصمیم‌گیری در خصوص مطالبات سوخت شده طی روال خاصی انجام می‌شود و انتقال مطالبات به هزینه مطالبات سوخت شده با اخذ تأییدیه از مدیران و تصمیم‌گیرندگان واحد تجاری و گاهی با انجام پیگیری از مراجع قانونی انجام می‌شود (طالب نیا و مهدوی، ۱۳۹۴).

۳-۱-۴- منشأ حساب‌های دریافتی

حساب‌های دریافتی معمولاً از درآمد فروش کالا و خدمات ناشی می‌گردد. (طالبی نجف‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۹: ۲۶۰) که در تمام شرکت‌های مندرج در ماده ۲۰ قانون تجارت ایران کاربرد دارد بر اساس این ماده شرکت‌های به کار رفته به شرح زیر تقسیم می‌شوند:

۱- سهامی ۲- نسبی ۳- تعاونی ۴- مختلط غیر سهامی ۵- مختلط سهامی ۶- مسئولیت محدود ۷- تضامنی (طالبی نجف‌آبادی و همکاران ۹: ۱۵۰)
طالبی نجف‌آبادی و همکاران، ۱۰: ۱۴۰۰ و طالبی نجف‌آبادی و همکاران (۱۴۰۰) این مهم در مورد شرکت‌های سهامی به وضوح قابل برداشت است زیرا شرکت‌های سهامی شرکتی است که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام محدود به مبلغ اسمی سرمایه است. (طالبی نجف‌آبادی و همکاران، ۸۱: ۱۴۰۱ و طالبی نجف‌آبادی و همکاران ۱۴۰۱)

۳-۲- وضعیت نقدینگی

اعتباردهندگان و طلبکاران کوتاه مدت نظیر فروشندگان و عرضه‌کنندگان، علاقه‌مند هستند که نقدینگی واحد انتفاعی بالا باشد. مدیریت و سهامداران نیز به نسبت‌های نقدینگی توجه دارند، زیرا از یک طرف عدم توانایی پرداخت تعهدات کوتاه مدت، باعث می‌شود که اعتبار واحد انتفاعی کاهش یابد و در آینده هزینه‌های تأمین منابع مالی و دریافت اعتبار را افزایش می‌دهد و از طرف دیگر علاقه‌مند هستند که از راکد نگه داشتن وجوه نقد و دارایی‌های جاری خودداری ورزند، چون این امر در بلندمدت به نفع واحد انتفاعی نیست.

نقدینگی: عبارت است از توان نسبی واحد انتفاعی در تبدیل دارایی‌ها به وجه نقد که بعضاً با عنوان نزدیکی دارایی‌ها به وجه نقد مورد اشاره قرار می‌گیرد (هندریکسون و ون بردا، ۱۳۸۵، ص ۳۳۳).

۳-۱-۲- مدیریت وجوه نقد

شرکت‌ها استراتژی‌های مدیریت وجوه نقد خود را بر محور دو هدف تعیین می‌کنند:

(۱) تهیه و تأمین وجه نقد برای انجام دادن پرداخت‌های شرکت

(۲) با به حداقل رساندن وجوهی که در شرکت به صورت راکد باقی می‌ماند.

هدف دوم بازتاب این طرز تفکر است که اگر اقلامی از دارایی به درستی مصرف نشود، هیچ نوع بازدهی برای شرکت نخواهد داشت. متأسفانه این دو هدف ممکن است با یکدیگر در تناقض باشند. پایین آوردن سطح وجوه نقد و به‌کارگیری کلیه وجوه نقد احیاناً باعث کمبود وجه نقد برای پرداخت‌های به موقع شرکت می‌شود. بنابراین استراتژی‌های مدیریت وجوه نقد باید به گونه‌ای باشد که بین این دو هدف نوعی هماهنگی ایجاد شود. با این همه باید گفت که هدف پرداخت به موقع تعهدات از هدف به حداقل رساندن وجوه راکد مهم‌تر است (اسدی، ۱۳۹۰: ۲۸).

۵- پیشینه تحقیق

۵-۱- پیشینه داخلی

هاتفی مجومرد (۱۴۰۰)، پژوهشی با عنوان «شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت ریسک اعتباری در بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» انجام داد. هدف پژوهش حاضر، شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت ریسک اعتباری در بانک‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. نتایج حاکی از آن بود که متغیر توسعه تأمین اعتبارات اثر منفی و معناداری بر ریسک اعتباری می‌گذارد. نسبت کفایت سرمایه با ریسک اعتباری رابطه معناداری دارد. نسبت مطالبات غیرجاری بانکی به تسهیلات اعطایی در نظام بانکی، میزان ریسک بانک‌ها در اعطای تسهیلات را می‌سنجد و یکی از معیارهای سنجش سلامت بانک است بنابراین، هرچه این رقم کاهش یابد، کارایی بانک‌ها در تأمین منابع مالی تولید بهتر می‌شود. از این رو، افزایش آن علامت هشدار برای نظام بانکی است و ممکن است بر رشد اقتصادی در بلندمدت تأثیر منفی بگذارد و چرخه تولید را مختل کند. متغیر تورم اثر منفی و معناداری بر ریسک اعتباری می‌گذارد. نسبت حقوق صاحبان سهام به دارایی‌ها با ریسک اعتباری رابطه معناداری ندارد. هر چقدر این نسبت بالاتر باشد واحد تجاری از استحکام بیشتری برخوردار است. از سوی دیگر بالا بودن این نسبت نشان‌دهنده این است که شرکت از اهرم مالی استفاده چندانی نمی‌کند. نسبت درآمد سود خالص به دارایی‌ها با ریسک اعتباری رابطه معناداری ندارد و توان مدیریت را در بکارگیری مؤثر از دارایی‌ها در ایجاد سود خالص نشان می‌دهد. سود حاصل از دارایی‌ها به کل دارایی با ریسک اعتباری رابطه معناداری ندارد و معیاری برای ثروتمند بودن یا نبودن واحد تجاری می‌باشد. نرخ رشد تولید ناخالص داخلی به دارایی‌ها با ریسک اعتباری رابطه معناداری دارد.

کافی (۱۳۹۹)، پژوهشی با عنوان «ساختار مالکیت و مدیریت حساب‌های دریافتی» انجام داد. هدف اصلی این پژوهش، بررسی تأثیر ساختار مالکیت (مالکیت مدیریتی و مالکیت نهادی) بر مدیریت حساب‌های دریافتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر پس از اعمال برخی از محدودیت‌های موجود در این تحقیق، متشکل از ۱۴۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ می‌باشد. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از مدل رگرسیون خطی چندگانه براساس داده‌های تابلویی استفاده گردیده است. نتایج حاصل از پژوهش حاکی از این است که مالکیت مدیریتی اثر منفی بر مدیریت حساب‌های دریافتی دارد. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که مالکیت نهادی اثر منفی و معناداری بر مدیریت حساب‌های دریافتی دارد. این نتایج همگی مبین اهمیت و اثربخشی ساختار مالکیت در مدیریت مطالبات شرکت‌ها است.

اصغری (۱۳۹۷)، پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر ساختار هیئت‌مدیره بر مدیریت حساب‌های دریافتی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران» انجام داد. پژوهش حاضر می‌کوشد نحوه اثرگذاری ساختار هیئت‌مدیره بر مدیریت حساب‌های دریافتی را در ۱۷۵ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۵ - ۱۳۸۸ بررسی کند. برای این منظور، از الگوی گشتاورهای تعمیم‌یافته و نرم‌افزار Stata استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان داد تعداد اعضای هیئت‌مدیره، نسبت اعضای غیرموظف و مالکیت مدیران اثرگذاری مثبت و دوره‌ی تصدی مدیرعامل اثرگذاری منفی بر مدیریت حساب‌های دریافتی دارند. در مجموع، با افزایش اعضای هیئت‌مدیره و نسبت اعضای غیرموظف نظارت بر عملکرد مدیران افزایش می‌یابد و مدیریت حساب‌های دریافتی بهبود پیدا می‌کند. در صورت مالکیت مدیران این کانال اثرگذاری بهبود خواهد یافت. در این میان، نسبت اعضای غیرموظف و مالکیت مدیران بیش‌ترین و کم‌ترین اثرگذاری را بر مدیریت حساب‌های دریافتی دارند.

۵-۲- پیشینه خارجی

ماشانگ و بریگمن (۲۰۲۲)، در پژوهشی با عنوان «ارزیابی وضعیت مالی و ریسک حساب‌های دریافتی در میان تعاونی‌های روستایی ایالات متحده» به بررسی داده‌های ۵۱۱ تعاونی طی سال‌های ۲۰۱۹-۱۹۹۶ پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که تعاونی‌های روستایی در وضعیت مالی قوی قرار دارند که در طول زمان بهبود یافته است. اکثر تعاونی‌های روستایی به دلیل موقعیت سود انباشته قابل توجه خود قادر به جذب افزایش چشمگیر در هزینه بدهی هستند. با این حال، تعاونی‌هایی که چالش‌های سودآوری قابل‌توجهی دارند (به‌ویژه تعاونی‌های روستایی مختلط و تعاونی‌های بزرگ با بیش از ۵۰۰ میلیون دلار فروش)، زیان‌های بسیار بزرگ‌تری را تجربه می‌کنند.

کریسناتانی و همکاران (۲۰۲۱)، پژوهشی با عنوان «ارزیابی سیاست فروش اعتباری برای به حداقل رساندن ریسک حساب‌های دریافتی غیرقابل‌وصول» انجام داد. این پژوهش از داده‌های کیفی در قالب روش‌های عملیاتی استاندارد و داده‌های کمی در قالب زمان‌بندی قدیمی و داده‌های فروش استفاده می‌کند.

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی
نقشه راه تحول دیجیتال در صنعت ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

نتایج پژوهش نشان داد که اجرای سیاست فروش اعتباری به طور بهینه انجام نشده است و میزان بدهی های معوق خیلی بالا برآورد شده و بایستی ذخیره ای برای بدهی های معوق ایجاد شود تا ریسک حساب های دریافتی غیرقابل وصول به حداقل برسد.

کریشنان کوتی و جادیپا (۲۰۲۰)، در پژوهشی با عنوان «ساختار مالکیت و مدیریت حساب های دریافتی» به بررسی داده های ۱۱۶۴ شرکت هندی طی سال های ۲۰۱۶-۲۰۰۶ پرداختند. استدلال می شود که انگیزه های مالکان برای نظارت بر اقدامات مدیر با بالا رفتن سهام آنها افزایش می یابد. بنابراین، شرکت های با مالکیت نهادی و متمرکز بیشتر، بایستی از نظر میزان فروش، حساب های دریافتی کمتری داشته باشند. در نهایت، نتایج پژوهش نشان داد که بین ساختار مالکیت و نسبت حساب های دریافتی رابطه منفی وجود دارد.

۶-اهداف تحقیق

به طور کلی هدف از تحقیق حاضر را می توان به صورت زیر بیان نمود:

-شناسایی رابطه بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب های دریافتی

۷-فرضیه تحقیق

این تحقیق مشتمل بر فرضیه زیر است:

بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب های دریافتی رابطه معنادار وجود دارد.

۸-جامعه آماری و روش نمونه گیری

جامعه آماری پژوهش شرکت های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

نمونه گیری پژوهش حاضر به صورت هدفمند است؛ بدین صورت که در هر مرحله، از بین کلیه ی شرکت های موجود، شرکت هایی که دارای شرایط زیر نباشند، حذف شده و در نهایت کل شرکت های باقیمانده جهت انجام آزمون انتخاب خواهند شد.

۱- از سال ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ در بورس حضور داشته باشند.

۲- شرکت های مورد نظر جزء بانک ها و واسطه گری مالی، لیزینگ و سایر شرکت های سرمایه گذاری نباشند.

۳- به منظور قابل مقایسه بودن اطلاعات، سال مالی شرکت ها منتهی به ۲۹ اسفند ماه باشد.

۴- وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشند.

۵- داده های پژوهش در بازه زمانی مورد نظر در دسترس باشند

مراحل انتخاب نمونه نهایی

تعداد شرکت ها	مراحل انتخاب نمونه نهایی
۶۷۷	کل شرکت های بورسی (بر اساس گزارش ره آورد نوین) (۱۳۹۱-۱۴۰۰)
(۳۳۶)	کل شرکت های بورس کالا، فرابوس و ... (بر اساس گزارش ره آورد نوین)

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی
کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

(۶۰)	شرکت‌های که جزء بانک‌ها، بیمه‌ها، واسطه‌گری‌های مالی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، لیزینگ‌ها و هلدینگ‌ها
(۵۹)	شرکت‌هایی که پایان سال مالی غیر از ۲۹ اسفندماه می‌باشد
(۸۱)	شرکت‌هایی که داده‌های ناقصی دارند
۱۴۱	نمونه نهایی

۹- مدل تحقیق

مدل رگرسیونی جهت آزمون فرضیه پژوهش، به شرح زیر می‌باشد:

$$\text{Receivable Risk}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Liquidity}_{it} + \beta_2 \text{AGE}_{it} + \beta_3 \text{SIZE}_{it} + \beta_4 \text{ROA}_{it} + \beta_5 \text{LEV}_{it} + \beta_6 \text{Sales } G_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در اینجا:

$\text{Receivable Risk}_{it}$: ریسک حساب‌های دریافتی شرکت t در پایان سال t .

Liquidity_{it} : وضعیت نقدینگی شرکت t در پایان سال t .

AGE_{it} : سن شرکت t در پایان سال t .

SIZE_{it} : اندازه شرکت t در پایان سال t .

ROA_{it} : بازده دارایی شرکت t در پایان سال t .

LEV_{it} : اهرم مالی شرکت t در پایان سال t .

$\text{Sales } G_{it}$: رشد فروش شرکت t در پایان سال t .

a : مقدار ثابت مدل و متغیرها.

ε_{it} : باقیمانده مدل.

بازده دارایی‌ها (ROA): این متغیر عبارت است از نسبت سود خالص به مجموع دارایی‌های شرکت.

اهرم مالی (LEV): که برابر نسبت بدهی به دارایی‌های شرکت است.

رشد فروش (Sales G): این متغیر با استفاده از نسبت اختلاف فروش دوره گذشته و دوره جاری به فروش دوره گذشته قابل اندازه‌گیری می‌باشد.

۱۰- روش جمع‌آوری اطلاعات

در مرحله جمع‌آوری ادبیات تحقیق از روش مطالعه کتابخانه‌ای استفاده شده است که با رجوع به کتاب‌های موجود و با استفاده از منابع و مقالات داخلی و خارجی درج‌شده در پایگاه‌های علمی معتبر صورت گرفته است. گردآوری اطلاعات مربوط به داده‌های مالی از طریق مراجعه به اطلاعات موجود در سازمان بورس اوراق بهادار تهران و با استفاده از گزارش نرم‌افزار ره‌آورد نوین ۳ به انجام رسیده است.

۱۱- آزمون فرضیات پژوهش

در مطالعه‌ی حاضر روش برآورد مدل بر اساس داده‌های تابلویی است. این روش ترکیبی از اطلاعات سری زمانی و داده‌های مقطعی (۱۴۱) شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار) است. برنامه‌ی نرم‌افزاری مورد استفاده در این پژوهش، برنامه‌ی نرم‌افزاری Eviews و Stata است.

نتایج برآورد فرضیه پژوهش

فرضیه پژوهش: بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب‌های دریافتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران ارتباط معنی‌دار وجود دارد.

فرضیه‌های آماری H_0 و H_1 برای فرضیه اول پژوهش به شرح زیر است:

$$\begin{cases} H_0: \beta_1 = 0 \\ H_1: \beta_1 \neq 0 \end{cases}$$

H_0 : بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب‌های دریافتی ارتباط معناداری وجود ندارد.

H_1 : بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب‌های دریافتی ارتباط معناداری وجود دارد.

مدل مربوط به آزمون فرضیه

$$\text{Receivable Risk}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Liquidity}_{it} + \beta_2 \text{AGE}_{it} + \beta_3 \text{SIZE}_{it} + \beta_4 \text{ROA}_{it} + \beta_5 \text{LEV}_{it} + \beta_6 \text{Sales G}_{it} + \varepsilon_{it}$$

با توجه به جدول زیر در این پژوهش جهت آزمون معناداری کل مدل از آماره F و جهت آزمون معنادار بودن ضرایب رگرسیون از آماره t استفاده شده است. همچنین از ضریب تعیین R^2 برای بررسی ارتباط بین متغیرهای وابسته و مستقل استفاده شد.

خلاصه نتایج آماری آزمون فرضیه پژوهش

وابسته (ریسک حساب‌های دریافتی)	ضرایب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری	نتایج
C (عرض از مبدأ)	-۰/۱۱۳	۰/۰۲۷	-۴/۱۳۰	۰/۰۰۰	
وضعیت نقدینگی	-۰/۰۰۳	۰/۰۰۰۶	-۴/۶۷۳	۰/۰۰۰	تایید فرضیه
سن شرکت	۰/۰۳۸	۰/۰۰۷	۴/۹۶۱	۰/۰۰۰	
اندازه شرکت	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۰۹	۰/۶۳۰	۰/۵۲۸	
بازده دارایی	-۰/۰۲۷	۰/۰۰۲	-۱۰/۴۱۲	۰/۰۰۰	
اهرم مالی	۰/۰۱۵	۰/۰۰۲	۶/۸۸۱	۰/۰۰۰	

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

چالش ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

	۰/۰۰۰	-۴/۹۵۴	۰/۰۰۱	-۰/۰۰۶	رشد فروش
	۱/۵۱۴		آماره دوربین واتسن	۲۹/۲۰۷)۰/۰۰۰(	آماره F فیشر (سطح معنی داری)
	۰/۷۴۵		ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۷۷۱	ضریب تعیین

مأخذ: محاسبات پژوهش

با توجه به جدول فوق احتمال آماره F محاسبه شده (۰/۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است.

با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۷۷ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل (ریسک حساب های دریافتی)، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود.

مقدار آزمون دوربین واتسن ۱/۵۱۴ بین ۱/۵ و ۲/۵ می باشد که نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل تحقیق می باشد.

ضریب برآوردی متغیر وضعیت نقدینگی شرکت جدول بالا نشان دهنده ی رابطه ی معنادار میان وضعیت نقدینگی و ریسک حساب های دریافتی شرکت در سطح خطای ۰/۰۵ است؛ زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر پژوهش، کمتر از ۰/۰۵ به دست آمده است؛ بنابراین می توان گفت که ارتباط معنادار بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب های دریافتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد؛ بنابراین فرضیه پژوهش تایید می شود.

۱۲- نتیجه گیری و بحث

رابطه بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب های دریافتی مورد بررسی قرار گرفت. ضریب برآوردی متغیر وضعیت نقدینگی بر اساس تحلیل مدل اول نشان دهنده ی وجود رابطه معنادار بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب های دریافتی در سطح خطای ۰/۰۵ است؛ چرا که مقدار احتمال آماره (معناداری متغیر) به دست آمده و ضریب وضعیت نقدینگی کمتر ۰/۰۵ است؛ این موضوع نشان دهنده وجود رابطه معنادار بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب های دریافتی می باشد. علاوه با توجه به منفی بودن ضریب برآوردی متغیر مستقل (وضعیت نقدینگی) نتایج حاکی از این است که بین وضعیت نقدینگی و ریسک حساب های دریافتی در شرکت های بورسی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. به عبارت دیگر نتایج نشان دهنده این است که شرکت هایی وضعیت نقدینگی بالایی دارند، ریسک حساب های دریافتی آن کاهش می یابد.

۱۳- پیشنهاد های کاربردی پژوهش

همان گونه که نتایج این پژوهش نشان می دهد، گروه های مختلفی می توانند از نتایج این پژوهش به لحاظ عملی بهره برداری نمایند. لذا، با توجه به نتایج حاصل از پژوهش حاضر پیشنهاد هایی به شرح زیر ارائه می شود:

۱- یافته ها نشان داد شرکت هایی که وضعیت نقدینگی بهتری دارند، ریسک حساب های دریافتی آنها کاهش می یابد. این موضوع بیانگر این است که شرکت هایی که وضعیت نقدینگی ضعیف تری دارند، ریسک حساب های دریافتی آنها افزایش می یابد که این موضوع موجب سوخت شدن مطالبات می شود، بنابراین به مالکان و سهامداران توصیه می شود که نظارت بیشتری بر مدیران داشته باشند و سعی نمایند، از ارائه خدمات و کالا به صورت نسیه به مشتریان بدحساب توسط مدیران، جلوگیری کنند. همچنین به آنها توصیه می شود مدیران کارآمدتری را انتخاب کنند که بتوانند منابع نقدی را بهتر مدیریت کنند که با چنین مشکلاتی مواجه نشوند.

۱۴- محدودیت های پژوهش

محدودیت‌های پژوهش حاضر به شرح زیر قابل ذکر است:

- اثرات ناشی از تفاوت در روش‌های حسابداری در اندازه‌گیری و گزارش رویدادهای مالی ممکن است بر روش‌های محاسبه حساب‌های دریافتی اثرگذار باشد که این اثر در تحقیق اندازه‌گیری نبوده و تعدیلی از این بابت در تحقیق نمی‌توان انجام داد.
- هدف از اجرای هر پژوهش پاسخ دادن به یکسری از پرسش‌های معین است و در نهایت پیدا کردن روابط علیت بین متغیرهاست، دسترسی به این متغیرها مهم‌ترین مسئله در هر پژوهش می‌باشد، یکی از محدودیت‌هایی که در این پژوهش وجود داشت، نبود یک بانک اطلاعاتی منسجم در رابطه با متغیرهای مختلف و ریسک حساب‌های دریافتی که این موضوع مبانی نظری را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

منابع و مآخذ

- اصغری، سید حسام علی. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر ساختار هیئت‌مدیره بر مدیریت حساب‌های دریافتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. مؤسسه آموزش عالی خزر- محمودآباد.
- افلاطونی، عباس؛ نعمتی، مرضیه. (۱۳۹۷). نقش کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت افشا در افزایش اعتبار تجاری: رویکرد متغیرهای ابزاری. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۵، شماره ۱، صص. ۲۰-۱.
- حیدری‌هراتمه، مصطفی؛ شیرین‌بخش، شمس‌اله. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر سیاست تقسیم سود و ساختار مالکیت بر محدودیت‌های تأمین مالی. فصلنامه پژوهش حسابداری، سال هفتم، شماره ۲۷، صص. ۹۷-۸۳.
- رجائی، زهرا. (۱۳۹۸). بررسی و تحلیل تأثیر کیفیت حاکمیت شرکتی بر ریسک ورشکستگی مالی با در نظر گرفتن فرصت‌های رشد و نقدشوندگی سهام. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت- مدیریت مالی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه البرز.
- طالب‌نیا، قدرت‌اله و مهدوی، مریم. (۱۳۹۴). بررسی اثربخشی اعتبار تجاری و عمق مالی بر میزان نگهداشت وجه نقد، دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، دوره چهارم، شماره ۱۳، صص ۷۱-۵۴.
- طالبی نجف آبادی، عبدالحسین؛ کمالی کرمانی، نرجس (۱۴۰۱)، "حسابداری پیشرفته ۱"، چاپ اول، نشر ترمه، تهران.
- طالبی نجف آبادی، عبدالحسین؛ کمالی کرمانی، نرجس؛ رامشینی، محمود و اکرم ناصری (۱۴۰۰)، "حسابداری شرکت‌ها ۱"، چاپ اول، نشر ترمه، تهران.
- طالبی نجف آبادی، عبدالحسین؛ کمالی کرمانی، نرجس؛ رامشینی، محمود و زهرا فرهادی (۱۴۰۰)، "حسابداری ۲"، چاپ اول، نشر ترمه، تهران.
- طالبی نجف آبادی، عبدالحسین؛ کمالی کرمانی، نرجس؛ فرهادی، زهرا و حمزه حصاری (۱۳۹۹)، "اصول حسابداری ۱"، چاپ اول، نشر ترمه، تهران.
- طالبی نجف آبادی، عبدالحسین؛ کمالی کرمانی، نرجس؛ فرهادی، زهرا و محمد وحدانی (۱۴۰۱)، "حسابداری میانه ۲"، چاپ اول، نشر ترمه، تهران.
- طالبی نجف آبادی، عبدالحسین؛ کمالی کرمانی، نرجس؛ فرهادی، زهرا و محمود رامشینی (۱۴۰۱)، "حسابداری شرکت‌ها ۲"، چاپ اول، نشر کیومرث، تهران.
- کافی، الهام. (۱۳۹۹). ساختار مالکیت و مدیریت حساب‌های دریافتی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته حسابداری، گروه مدیریت و علوم انسانی، مؤسسه آموزش عالی تابران.
- هاتفی مجومرد، اکبر. (۱۴۰۰). شناسایی عوامل مؤثر بر مدیریت ریسک اعتباری در بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت- مدیریت مالی - مهندسی مالی و مدیریت ریسک، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و هنر یزد.
- هندریکسن، الدون. اس و ون برد، مایکل اف. (۱۳۸۵). تئوری حسابداری. ترجمه‌ی دکتر علی پارسائیان. انتشارات ترمه.
- Ljubic, D., Mance, D. (2009). Model of Accounts Receivable Risk Management for Bosnia and Herzegovina's Business Environment (April 2, 2009). Proceedings of 7th International Conference «Economic Integration, Competition and Cooperation», 2-3 April, 2009, Opatija, University of Rijeka – Faculty of Economics, CD with Full papers, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2237444>
- Michalski, Grzegorz (2012). Efficiency of Accounts Receivable Management in Polish Institutions (September 28, 2012). European Financial Systems, 2012, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2153895>
- Krishnankutty, R., Jadyappa, N. (2019). Ownership structure and receivables management, Finance and Economics, 4 (12), 1-5.
- Mashange, G. and Briggeman, B.C. (2022). Assessing the financial condition and accounts receivable risk among US farmer cooperatives. *Agricultural Finance Review*, Vol. 82 No. 2, pp. 344-358. <https://doi.org/10.1108/AFR-06-2021-0080>

ISC
۰۱۲۲۰-۵۹۴۰۴

نخستین کنفرانس ملی

چالش‌ها و راهکارهای نوین در مدیریت، حسابداری و صنعت بیمه

زمان برگزاری: ۱۴۰۲/۰۷/۲۰
MCII-conf.ir

Krisnawati, N. P. R., Sudiarta, I. K., & Jaya, I. M. S. A. (2021). Analysis of Credit Sales Policy to Minimize Uncollectible Receivable Risk at Bali Niksoma Boutique Beach Resort in Legian. *Journal Of Applied Sciences In Accounting, Finance, And Tax*, 4(1), 55-60. doi:10.31940/jasafint.v4i1.2416

Krishnankutty, R., Jadyappa, N. (2020). Ownership structure and receivables management, *Journal of Public Affairs*. 20(2), <https://doi.org/10.1002/pa.2041>